

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

16 ΜΑΪΟΥ 2011

ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος Σολωμός

‘Ο Κρητικός

1 [18.]

.....
.....
Έκοίταα, κι ήτανε μακριά ακόμη τ' άκρογιαλι·
«Άστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!»
Τρία άστροπελέκια επέσανε, ένα ξοπίσω στ' άλλο
Πολύ κοντά στην κορασιά μέ βρόντημα μεγάλο·
5 Τά πέλαγα στην άστραπή κι ο ούρανός αντήχαν,¹
Οί άκρογιαλιές καί τά βουνά μ' όσες φωνές κι αν είχαν.

2 [19.]

Πιστέψετε π' ό,τι θά πω είν' άκριβη άλήθεια,
Μά τέσ πολλές λαβωματιές πού μόφαγαν τά στήθια,
Μά τούς συντρόφους πόπεσαν στην Κρήτη πολεμώντας,
Μά την ψυχή πού μ' έκαψε τον κόσμο άπαρατώντας.
5 (Λάλησε, Σάλτιγγα! κι εγώ τό σάβανο τινάζω,
Καί σχίζω δρόμο και τς άχνούς αναστημένους² κράζω:
«Μήν είδετε την όμορφιά πού την Κοιλάδα άγιάζει;
Πέστε, νά ιδείτε τό καλό εσείς κι ό,τι σās μοιάζει.
Καπνός δέ μένει από τη γή· νιός ούρανός έγίνη·
10 Σάν πρώτα εγώ την αγαπώ και θά κριθώ μ' αυτήνη.
– Ψηλά την είδαμε πρωί· τής τρέμαν τά λουλούδια
Στη θύρα τής Παράδεισος πού έβγήκε μέ τραγούδια·
Έψαλλε την Ανάσταση χαροποιά ή φωνή της,
Κι έδειχνεν ανυπομονιά γιά νά 'μπει στό κορμί της·
Οούρανός όλόκληρος άγρίκαε σασιτισμένος,
Τό κάψιμο άργοπόρουνε ό κόσμος ό αναμμένος·
Καί τώρα όμπρός³ την είδαμε· όγλήγορα σαλεύει
Όμως κοιτάζει έδω κι εκεί και κάποιονε γυρρεύει»).

1. αντήχαν = αντηχούσαν.

2. άχνός = αμύδρη φιγούρα, έτοιμη να σβήσει.

3. τώρα ομπρός = μόλις, πριν από λίγο.

Ακόμη ἐβάστουνε ἢ βροντή.....
 Κι ἡ θάλασσα, πού σκίρτησε σάν τό χοχλό πού βράζει,⁴
 Ἦσυχασε καί ἔγινε ὄλο ἡσυχία καί πάστρα,⁵
 Σάν περιβόλι εὐώδησε κι ἐδέχτηκε ὄλα τ' ἄστρα·
 5 Κάτι κρυφό μυστήριο ἐστένεψε⁶ τή φύση
 Κάθε ὁμορφιά νά στολιστεῖ καί τό θυμό ν' ἀφήσει.
 Δέν εἶν' πνοή στὸν οὐρανό, στή θάλασσα, φυσώντας
 Οὔτε ὅσο κάνει στὸν ἀνθό ἢ μέλισσα περνώντας,
 10 Ὅμως κοντά στήν κορασιά, πού μ' ἔσφιξε κι ἐχάση,
 Ἐσειότουν τ' ὄλοστρόγγυλο καί λαγαρό φεγγάρι·
 Καί ξετυλίξει ὀγλήγορα κάτι πού ἐκείθε βγαίνει
 Κι ὀμπρός μου ἰδού πού βρέθηκε μία φεγγαροντυμένη.
 Ἐτρεμε τό δροσάτο φῶς στή θεϊκιά θωριά της,
 Στά μάτια της τὰ ὀλόμαυρα καί στά χουσά μαλλιά της.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A1.** Να αναφέρετε ονομαστικά τρία από τα κύρια θέματα της Επτανησιακής Σχολής και για το καθένα να γράψετε ένα παράδειγμα από το ποιητικό κείμενο του Διονυσίου Σολωμού που σας δόθηκε.
- Μονάδες 15**
- B1.** Σύμφωνα με την Ελένη Τσαντοάνου, ένα από τα γνωρίσματα του σολωμικού έργου είναι ότι ο ποιητής συνθέτει τη φυσική και τη μεταφυσική πραγματικότητα.
- α)** Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε δύο εικόνες του κειμένου που να επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη. (μονάδες 10)
- β)** Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής επιλέγει να αναγάγει στο απόσπασμα 2 [19.] τη λυρική του αφήγηση σε επίπεδο μεταφυσικό; (μονάδες 10)
- Μονάδες 20**
- B2.** Στο απόσπασμα 3 [20.] ο Σολωμός αναπτύσσει το μοτίβο της σιγής του κόσμου πριν από τη θεία επιφάνεια. Να βρείτε δύο εκφραστικά μέσα με τα οποία αποδίδεται το μοτίβο αυτό στο συγκεκριμένο απόσπασμα (μονάδες 10) και να τα αναλύσετε (μονάδες 10).
- Μονάδες 20**

4. σκίρτησε = «σκιστούσε»: αναταρασσόταν, χοχλός = κοχλασμός, βράσιμο.

5. πάστρα = καθαρότητα, διαύγεια.

6. ἐστένεψε = επιβλήθηκε (στην φύση), την ανάγκασε.

Γ1. Να σχολιάσετε τους παρακάτω στίχους:

α) «Άστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!»

Τρία άστροπελέκια έπέσανε, ένα ξοπίσω στ' άλλο
Πολύ κοντά στην κορασιά μέ βρόντημα μεγάλο
(σε μία παράγραφο 80 – 100 λέξεων) (μονάδες 15)

β) Ξψαλλε την Ανάσταση χαροποιά ή φωνή της,

Κι έδειχνεν άνυπομονιά γιά νά 'μπει στό κορμί της· (σε μία παράγραφο 60 – 80 λέξεων) (μονάδες 10)

Μονάδες 25

Δ1. Στο παρακάτω απόσπασμα από το ποίημα του Γεράσιμου Μαρκορά «Ο Όρκος» ο Μάνθος (ήρωας της Κρητικής επανάστασης των ετών 1866-1869, που έχει σκοτωθεί στο ολοκαύτωμα του Αρκαδίου) απευθύνεται στην ετοιμοθάνατη αγαπημένη του. Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το απόσπασμα αυτό του Μαρκορά με το κείμενο του «Κρητικού» που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

Άκου, Εύδοκιά!¹ – Σάν έπαψαν στό ουράνιο περιγιάλι
Του φτάσιμού μας ή χαραίς² – ώμέ! – τά μύρια κάλλη,
Που³ μ' ένα βλέμμα εξάνοιξα⁴ τοιγύθεσ σκορπισμένα,
Χλωμά και κρύα μου φάνηκαν, θυμούμενος έσένα.
Έπηρα δρόμο μακρονό. Σάν πότε θα σε φέρη
Στήν άγκαλιά μου ο Θάνατος ρωτούσα κάθε άστéρι,
Και όμπρός απέρναα⁵ κ' έκανα σε Άνατολή και Δύση
Τό αγαπητό σου τ' όνομα γλυκά νά ήχολογήση.
Σέ πλάγι ουράνιο, που ψυχή δέν ήτανε κάμμία,
Θλιμμένος χάμου εκάθισα. Στή μοναξιά τή θεία
Τά πρώτα τής αγάπης μας εϋτυχισμένα χρόνια
Μου φτερουγιάζανε όμπροστά, σάν τόσα χελιδόνια.
Στά μέρη, πούχαν μās ιδή⁶ τόσαις φοραις άντάμα,
Όνοūs μου ξαναγύριζε – κ' ιδές θαυμάσιο πρᾶμα! –
Ότι θεωρούσε ό λογισμός έπαιωνε σώμα όμπρός μου,
Όπου⁷ δέν είναι πρόσκαιρο, σάν τ' άλλα έδῶ του κόσμου.

-
1. Εύδοκιά: το όνομα της αγαπημένης του Μάνθου
 2. ή χαραίς: οι χαρές
 3. που: που
 4. εξάνοιξα: είδα, διέκρινα
 5. απέρναα: περνούσα
 6. πούχαν μās ιδή: που μας είχαν δει

ὦ! πᾶμε, ἀγάπη μου γλυκειά! πᾶμε, ὁ καιρὸς μᾶς βιάζει!
Δὲν εἶναι χόρτο ἢ λούλουδο ποῦ ἐκεῖ νὰ μὴ σὲ κράζη·
Ἐκεῖ ἀπὸ χρόνια ἢ μάννα σου καὶ ὁ δοξαστὸς σου κύρης
Τὴ θεία φτεροῦγα τῆς ψυχῆς ἀκαρτεροῦν νὰ γύρης.
Πᾶμε! – ὁ καλὸς Ἡγούμενος⁸, οἱ Κρητικοὶ μας ὅλοι
Θὰ ἰδῆς ποῦ θᾶρχωνται συχνὰ στ' ὠραῖο σου περίβολο,
Καὶ θ' ἀγροικήσης ἀπ' αὐτούς, ποῦ γύρω μαζωμένοι
Στὴ χλωρασιά⁹ θὰ κάθωνται, τί μάχαις ἔχουν γένη,
Καὶ πόσα ἐβάψαν αἵματα κάθε βουνὸ τῆς Κρήτης,
Πρὶν σκύψη πάλε στὸ ζυγὸ τὴν ἔρμη κεφαλὴ τῆς.

Π.Δ. Μαστροδημήτρης, *Ὁ Ὀρκος τοῦ Μαρκοῦ*, Εκδόσεις Κανάκη,
σσ. 140-141.

7. Ὁπού: ποῦ

8. Ἡγούμενος: ὁ ηγούμενος τοῦ Ἀρκαδίου

9. χλωρασιά: βλάστηση, πρασινάδα